

BINNENLAND

"Hilversum laat zich te veel leiden door kijkcijfers"
"Opdoeken al die KRO'tjes!"

door door Erik Morsink

Amsterdam - Deze week presenteerde de Rekenkamer het rapport 'Publieke omroep in beeld', waarin de financiering, bedrijfsvoering en het toezicht binnen het publieke bestel onder de loep wordt genomen. De Rekenkamer vindt dat er flink wat schort aan de Hilversumse beleidsvoering. Zo sluiten omroepen meerjarige contracten af met producenten, wat tot enorme financiële risico's kan leiden. Ook blijkt de administratie veelal niet op orde en hebben de omroepen geen helder plan van aanpak, terwijl over de salarissen en ontslagregelingen van sommige omroepbestuurders en tv-coryfeeën nog steeds veel schimmigheid heerst. Terechte vraag is daarom: wat spoken de publieke omroepen uit met onze vele honderden miljoenen euro's aan duurbetaald belastinggeld?

VVD-Kamerlid Remkes concludeert dat de efficiency van de omroepen nog ernstig te wensen over laat. "Er moet echt nog wat veranderen", aldus de liberaal. Maar dat zijn voor hem slechts stappen op weg naar een revolutie in Hilversum. Want in tegenstelling tot de coalitiepartijen CDA, PvdA, ChristenUnie en oppositiepartij SP willen de VVD en zeker ook de PVV dat het omroepbestel helemaal op de schop gaat.

Remkes wil één van de drie tv-zenders wegsnijden en ook het aantal radiostations terugbrengen van vijf naar vier. Voor hem is het dan ook onbegrijpelijk dat dit kabinet jaarlijks tientallen miljoenen extra naar Hilversum sluis. "Er moet juist verspilling worden tegengegaan. Dan moet er dus geen extra geld naar toe", aldus Remkes. "Een goed voorbeeld van verspilling", zo weet een ingewijde te vertellen, "is bijvoorbeeld het actualiteitenprogramma Netwerk, wisselend verzorgd door de NCRV en de EO. Die twee clubs kunnen elkaar echter niet luchten of zien en daarom zijn er twee identieke tv-studio's ingericht en opereren er twee aparte redacties. Inderdaad, van uw en mijn belastinggeld. Schandalig, nietwaar? Terwijl het zoveel efficiënter kan."

VVD'er Remkes vindt dat de publieke omroep gewoon kwalitatief goede, onderscheidende programma's moet maken. Op een concurrentiestrijd met de commerciële zenders zit hij niet te wachten, dus de omroepen moeten volgens de liberaal de kijkcijfers niet leidend laten zijn. Ook wil hij een veel grotere verscheidenheid aan programma's, in Hilversums jargon pluriformiteit genoemd. "De eenzijdigheid is te groot. Ik zit niet op drie vrijwel identieke actualiteitenrubrieken te wachten."

Remkes verwacht ook dat de meeste omroepverenigingen op termijn zullen verdwijnen. "Ik voorspel een sterfhuisconstructie." Hij denkt dat het allemaal in een stroomversnelling gaat komen als de programmeergegevens, die de omroepen nu exclusief in hun gidsen afdrucken, voor alle media ver voor de uitzenddag vrij beschikbaar komen. Dan kunnen bijvoorbeeld ook kranten eigen weekgidsen laten verschijnen. Volgens Remkes keren de leden de omroepen dan de rug toe omdat ze de omroepgids niet meer nodig hebben voor hun informatie. PVV'er Bosma gaat nog veel verder dan Remkes en wil het huidige publieke bestel zo snel mogelijk helemaal afschaffen. "De Rekenkamer had het voortbestaan van de omroepverenigingen ter discussie moeten stellen. Het nu gepresenteerde onderzoek was overbodig. Daar gaat het helemaal niet om."

Bosma, die zelf in Hilversum heeft gewerkt, laakt de organisatie van de publieke omroep en de cultuur die er heerst. "Daar staan heel veel gebouwen, waar heel veel mensen onduidelijk werk verrichten. Al die KRO'tjes en NCRV'tjes anno 1925 moeten worden opgedoekt. We moeten toe naar een BBC-model. Dan kun je met een kwart van het budget toe", aldus Bosma. Bosma beticht de omroepen van "een dubbele leugen. Ze zeggen bij te dragen aan de pluriformiteit, maar zijn totaal niet onderscheidend en hebben geen enkele legitimiteit in de samenleving. Die ontlene ze alleen aan die omroepgids."

De coalitiepartijen CDA en PvdA zien juist verbeteringen bij de publieke omroep. "Er zijn geen grote tekortkomingen bij de rechtmatigheid en doelmatigheid van de bestedingen", stelt CDA-Kamerlid Atsma. Hij is wel van mening dat het toezicht op de publieke omroep te versnipperd is. "Daar zit veel dubbel werk." Ook vindt hij dat de bedrijfsvoering scherper voor het voetlicht moet komen in de jaarverslagen. PvdA-Kamerlid Van Dam vindt het "prettig dat alles goed op orde is. Het is geen tien, maar zeker een achtenhalf. Er is geen enkel bedrijf dat 100 procent scoort." Dat het radicaal anders moet, staat voor de 'Andere Publieke Omroep' (APO) al lang als een paal boven water. Bezorgd over het verwateren van de kerntaken van de publieke omroep werd in 2004 dit burgerinitiatief in

het leven geroepen.

Oud-hoofdredacteur NOS Nico Haasbroek, programmamaker en oud-tv-directeur van de VARA Maurice Koopman, voormalig omroepjournalist Antonie Dake en directeur van de MultiMediaRaad Koos Kalkman menen dat de publieke omroep zich moet beperken tot de drie pijlers waarvoor de omroepen hun overheidsgeld krijgen, namelijk informatie, educatie en cultuur. Kalkman verbaast zich niets over de uitkomst van het rapport van de Rekenkamer, waarin de omroepen wordt verweten dat hun bedrijfsvoering 'op onderdelen onvoldoende ordelijk en controleerbaar is' en dat 'er te weinig wordt vastgelegd van de mondelinge onderhandelingsprocessen.'

Ook de kritiek op de zogenaamde 'outputdeals' die twee omroepen hebben afgesloten wordt gedeeld. Bij deze deals zijn contracten getekend waarbij de omroep toezegt gedurende meerdere seizoenen een pakket programma's af te nemen, soms op straffe van een boete. De omroepen lopen daarbij een enorm financieel risico. De omroepen verschaffen daarnaast weinig duidelijkheid over de totstandkoming van beloningen en ontslagregelingen van omroepbestuurders en contracten met beeldbepalende presentatoren. Ironisch genoeg reageerden de omroepen zelf zeer positief op de conclusies van de Rekenkamer. AVRO, BNN, EO, KRO, NCRV, TROS, VARA en VPRO lieten in een gezamenlijk persbericht enkele uren na het bekend worden van de feiten weten ingenomen te zijn met de inhoud van het rapport. Zo acht men de risico's bij de 'outputdeals' als overzienbaar en zou er adequaat naar worden gehandeld. Tevens laat men weten dat de kosten beter worden beheerst en dat er efficiënter met overheidsgeld wordt omgegaan.

Het Commissariaat voor de Media stak wel de hand in eigen boezem. De aanbeveling om meer systematisch de visie en planning op lange termijn vast te leggen zal worden overgenomen. Ook het toezicht van het Commissariaat op de omroepen zal worden geïntensiveerd, zo laat de organisatie in een reactie weten. APO-voorman Kalkman en consorten wilden in 2004 al een rapport samenstellen waarin onder meer de misstanden zoals die door de Rekenkamer zijn gesignaleerd, aan de kaak werden gesteld. "Maar onze pogingen om de financiële cijfers boven water te krijgen zijn maar matig gelukt. Op de hardheid van de cijfers die we uiteindelijk wel in handen kregen, viel ook wel iets aan te merken. Er was geen enkele vergelijking mogelijk. De PO bestaat uit een groot aantal organisaties. Die hanteren allemaal een andere manier van programmaberekeningen. Daarmee gaat de transparantie voor een groot deel mee verloren."

Kalkman besloot het initiatief te steunen omdat hij in 2004 een kentering bespeurde en het moloch PO mogelijk te vellen was. "Er was een andere coalitie, met fractievoorzitters Wouter Bos en Maxime Verhagen van PvdA en CDA die zich uitspraken voor een Publieke Omroep zonder reclame. Dat is één van onze belangrijkste grondbeginselen. We wilden een brede discussie op gang brengen over wat we in ons land eigenlijk willen met een publieke omroep. Daar was sinds de invoering van de STER in de jaren zestig geen serieuze, open politieke gedachteswisseling meer over geweest." En die discussie is nu meer nodig dan ooit volgens de initiatiefnemers. "De enorme toename van commerciële zenders heeft de positie van de PO danig veranderd. Ook door de digitale technologie verandert het aanbod, de productie en de distributie van media. Mensen gebruiken de media nu anders dan vroeger. Ik denk dat de publieke omroep is afgedreven van z'n kerntaak. Hilversum laat zich te veel leiden door marktaandeelen en kijkcijfers. Omroepen gaan geforceerd de concurrentieslag aan met commerciële zenders met duur, pretentieloos amusement en live sport. Nederland 1 onderscheidt zich nauwelijks van een commerciële zender, Nederland 3 rooit het alleen dankzij het voetbal. Kunst, cultuur en documentaire zijn in de uitzendschema's verdreven naar de randen van de nacht."

De initiatiefnemers willen dat het omroepbestel wordt vrijgemaakt van reclame, dat het aantal tv-zenders wordt teruggebracht tot twee en er slechts drie radiozenders over blijven. Het internet moet naast radio en televisie de derde pijler worden. "En sport wordt behandeld als nieuws en niet meer als amusement. Er wordt dus niet meer geïnvesteerd in voetbalrechten. Met het beschikbare geld moeten kwalitatief goede, maatschappelijk relevante, programma's worden gemaakt", zo meent Kalkman. "Die maatregelen leveren de transparante organisatie op waar men ook in Brussel op hamert. Want daar is men niet echt gelukkig met het Nederlandse omroepmodel. Het steeds verder ontwikkelen van commerciële neventaken is ze een doorn in het oog. En dan is daar nog het akkefietje met de terugbetaling van de miljoenen aan te veel ontvangen staatssteun door de omroepen. Dat is inderdaad keurig gerestitueerd maar dat geld kwam niet veel later via de achterdeur in Hilversum weer binnen. Dat kan natuurlijk niet, je hebt het hier wel over gemeenschapsgeld." De APO heeft sinds de oprichting in 2004 drie keer een rapport gepubliceerd. In deze rapporten, stevig onderbouwd door financieel specialisten,

wordt aangetoond dat de publieke omroep wel degelijk op een fundamenteel andere manier kan worden ingericht. "Ons model werkt. Het biedt de kijker waar hij voor betaalt..."

Wat vindt u als lezer van het feit dat de publieke omroep gokt met kapitaal? Dat niet duidelijk is hoe topsalarissen van omroepbestuurders tot stand komen? Dat er jaarlijks miljoenen van ons belastinggeld naar Hilversum gesluisd worden, terwijl, door het gebrek aan transparantie, het volstrekt onduidelijk is waar en hoe die gelden precies besteed worden? Geef uw mening hier onder!